

Rapport gällande Region Gotlands handlingsplan för suicidprevention 2020-2025

Bakgrund

Region Gotlands innevarande *Handlingsplan för suicidprevention 2020-2025* fastställdes av regionfullmäktige i oktober 2020, ärende RF § 159. Syftet med handlingsplanen är att ytterligare stärka det suicidpreventiva arbetet och att långsiktigt verka för att nå den 0-vision för suicid som beslutats om både lokalt på Gotland och nationellt. När handlingsplanen togs fram var det på Gotland i medeltal 11 personer per år som dog i suicid, sett över en 10-årsperiod. Den siffran är numer 9 personer per år.

Suicid är ett komplext problem där det inte finns en enskild orsak, utan det handlar om flera olika faktorer som påverkar en persons mående. Därmed finns det inte heller någon enskild lösning eller åtgärd utan för att förebygga suicid behöver insatser göras inom en rad områden, verksamheter och på såväl individ- som befolkningsnivå. Handlingsplanen för suicidprevention har insatser inom fyra områden:

1. Kunskap i samhället om psykisk hälsa, psykisk ohälsa och förebyggande av suicid,
2. Kompetens och samverkan kring suicidnära personer,
3. Efterlevandestöd vid suicid och
4. Suicidpreventiva insatser för barn, unga och unga vuxna.

Inom dessa områden finns totalt 15 olika uppdrag, där vissa av Region Gotlands nämnder/bolag/stiftelse berörs av ett flertal uppdrag och vissa av endast ett fåtal. Respektive nämnd/bolag/stiftelse ansvarar för planering och uppföljning av aktiviteter så att uppdragen i handlingsplanen genomförs.

Aktuell situation

Med två år kvar av den tid för vilken handlingsplanen är beslutad har en genomlysning gjorts i samtliga nämnder/bolag/stiftelse för en överblick av hur arbetet med de olika uppdragen fortskrider. Rapporten som sammanställts ger ett underlag för prioritering av aktiviteter framåt, särskilt då årets aktivitetsplan för de statliga stimulansmedel gällande suicidprevention ska tas fram. Rapporten är även en del i förarbetet inför att ta fram en ny, kombinerad handlingsplan för psykisk hälsa och suicidprevention. I nuläget finns det en handlingsplan för suicidprevention och en handlingsplan för psykisk hälsa, som gäller till och med 2024. Även nationellt har det tidigare varit två separata program/strategier; ett för suicidprevention och ett för psykisk hälsa, men ett förslag på ny nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention har i höstas överlämnats till regeringen.

Översikten av de 15 uppdragen redovisas i rapporten utifrån vad de olika nämnder/bolag/stiftelse som är berörda av respektive uppdrag svarat att de arbetar med. För överblick finns både status och kommentar listade utifrån samtliga uppdrag. Status anges som antingen klar, påbörjad eller ej startad. Såväl uppdrag som är klarmarkerade och sådana som är påbörjade kan anses vara pågående och behöver fortsätta utvecklas och fortflöpa inom ramen för ordinarie verksamhet.

Genomgång av uppdragen

1. Kunskap i samhället om psykisk hälsa, psykisk ohälsa och förebyggande av suicid

1.1 Främjande av psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa och suicid ingår i det psykosociala arbetsmiljöarbetet.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
BUN / GVN	Påbörjad	Arbete görs i och med det systematiska arbetsmiljöarbetet med psykosocial skyddsron och efterföljande handlingsplan, förstadagsintyg, medarbetarsamtal, avstämningar, omtankesamtal med mera.
HSN	Påbörjad	Arbete görs inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.
MBN	Påbörjad	En ny organisation har införts för att säkerställa en bra arbetsmiljö och ge förutsättningar till ett nära ledarskap. En gemensam APT-mall har tagits fram i samverkan där bland annat frågor om arbetsmiljö och hälsa står på agendan, inklusive arbetssituation, systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) utifrån årshjul och arbetsmiljöavvikelser.
PAN	Påbörjad	RS/RSF har arbetsmiljöansvaret för personalen på kansliet.
RS	Påbörjad	Psykosocial skyddsron genomförs systematiskt via medarbetarundersökning och efterföljande fokusprocess. Bland annat mäts fysisk aktivitet i medarbetarundersökningen. I utbildning för nya chefer inom Region Gotland ingår det ett pass om suicidprevention, som Regionstyrelseförvaltningen ansvarar för.
SON	Påbörjad	Ett särskilt statsbidragsfinansierat återhämtningsprojekt med fokus på god hälsa och hållbart arbetsliv har genomförts i samarbete med hälso- och sjukvårdsförvaltningen och regionstyrelseförvaltningen. Ett annat exempel är det regiongemensamt framtagna APT-materialet för att motverka konflikter.
TN	Påbörjad	En årligt återkommande medarbetardialog genomförs, där alla medarbetare får möjlighet att påverka kommande årsplanering och där hälsofrämjande- och arbetsmiljöarbete varit återkommande teman. Förvaltningen har även uppmuntrat till fysisk aktivitet genom ett socialt motionsprogram online.
ÖFN	Påbörjad	RS/RSF har arbetsmiljöansvaret för personalen på kansliet.
GOTLANDSHEM	Påbörjad	Betonar koppling mellan fysisk och psykisk hälsa och en gång i månaden är friskvådstimmen gemensam och obligatorisk. Använder pulskodade medarbetarundersökningar, bland annat för att följa upp stress och andra faktorer som påverkar psykisk hälsa. Resultaten av dessa undersökningar är cheferna ålagda att följa upp i APT. Under 2023 har samtliga medarbetare spelat värderingsspelet "Grogrunder för konflikter", enligt det koncept som tagits fram av Region Gotland.
GOTLANDS-MUSIKEN	Påbörjad	Är i process att diskutera och besluta om en handlingsplan mot psykisk ohälsa. Den kommer även att ta in suicidprevention.

1.2 Öka kompetens i första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA) bland förtroendevalda och medarbetare. Långsiktig plan för utbildning i MHFA tas fram inom varje verksamhetsområde.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
BUN / GVN	Påbörjad	Har utbildade MHFA-instruktörer som utbildar inom förvaltningen. Har genomfört utbildningar för ungdomsgårdspersonal, socialpedagoger, vuxenutbildningen och för elever på omvårdnadsprogrammet. De kommer ta fram en prioriteringslista och fattar sedan ett beslut om arbetet framåt.
HSN	Påbörjad	Medarbetare har deltagit på utbildningar som varit öppna för alla medarbetare inom Region Gotland. Förvaltningen hade initialt egna MHFA-instruktörer men har bestämt att inte längre genomföra utbildningar i MHFA i egen regi.
MBN	Påbörjad	Ledningsgruppen har beslutat att alla chefer inom samhällsbyggnadsförvaltningen under 2024 ska genomföra utbildningen som en del i ledarnas kompetensutveckling. Även medarbetare uppmuntras att genomföra denna utbildning.
PAN	Påbörjad	De anställda på kansliet och stödpersoner har gått utbildningen. I rutinen för nya stödpersoner finns det inskrivet att de ska gå utbildning i MFHA.
RS	Påbörjad	Flera verksamheter har utbildat många medarbetare.
SON	Påbörjad	Beslutats att samtliga medarbetare ska gå utbildning i MHFA. Hittills har cirka 600 medarbetare gjort det. Förvaltningen har utbildade MHFA-instruktörer att tillgå.
TN	Påbörjad	Flera medarbetare från förvaltningen har gått utbildningen. Under kommande år planeras fler informationsinsatser för att ytterligare öka deltagandet.
ÖFN	Påbörjad	Enstaka medarbetare och förtroendevalda har deltagit på utbildning. Ingen långsiktig plan har tagits fram.
GOTLANDSHEM	Påbörjad	34 medarbetare har fullföljt utbildningen hittills. Under 2024 planeras för fyra utbildningsomgångar, och därefter planeras inga ytterligare interna utbildningar.
GOTLANDS-MUSIKEN	Ej startad	Hittills inga.

1.3 Region Gotland samarbetar med andra aktörer i samhället för att främja psykisk hälsa och sprida kunskap om psykisk hälsa/ohälsa/förebyggande av suicid.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
RS	Klar	Region Gotland sitter i styrelsen för Mind/Shift Gotland som arbetar för främjande av psykisk hälsa. Samordnare för psykisk hälsa träffar brukarorganisationerna vid ett par tillfällen per år. Det startas även ett brukarråd på beroendområdet i februari 2024.

2. Kompetens och samverkan kring suicidnära personer

2.1 Säkerställa att medarbetare har fördjupad medvetenhet och kompetens om suicidalitet och att rutiner finns för förebyggande, upptäckt och bemötande/stöd/ behandling av suicidnära personer. Uppdraget i sin helhet gäller i verksamheter som tydligt arbetar med suicidnärbet. I verksamheter där arbetet kring suicidnärbet inte är lika tydligt, inriktas uppdraget främst på medvetenhet, kompetens och rutiner för upptäckt och bemötande vid suicidnärbet.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
BUN	Klar	Riktlinje framtagen av barn- och elevhälsan. Underlag för att levandegöra riktlinjen i form av workshop för skolpersonal finns och har genomförts på tre högstadieskolor.
GVN	Påbörjad	Gymnasiet har en egen riktlinje för rutiner för upptäckt och bemötande vid suicidalitet vilken går igenom vart tredje år med personal. Riktlinjen framtagen av barn- och elevhälsan behöver ses över för att bedöma om den kan användas även av andra avdelningar såsom ungdomsavdelningen, arbetsliv och etablering, folkhögskolan och vuxenutbildningen.
HSN	Påbörjad	Det pågår ett arbete med att öka kompetens om psykisk hälsa och hälsans bestämningfaktorer inom primärvården. Alla nya medarbetare inom verksamhetsområde psykiatri ska enligt STY-14415-v.4.0 genomföra utbildningen SPISS, för ökad kunskap i suicidpreventivt syfte.
PAN	Påbörjad	Personalen på kansliet har medvetenhet och viss kompetens men inga egna rutiner ännu.
RS	Påbörjad	En avdelning med verksamheter nära invånarna har en egen handlingsplan för suicidprevention och har utbildat samtliga medarbetare i första hjälpen till psykisk hälsa.
SON	Påbörjad	Rutiner finns utarbetade inom flera verksamheter men saknas för ett antal av utförarverksamheterna. Förvaltningens ambition att samtliga medarbetare går MHFA bidrar till ökad kompetens.
ÖFN	Påbörjad	Har arrangerat en föreläsningkväll om psykisk ohälsa för gode män och/eller förvaltare.

2.2 I samarbete med SON, BUN och GVN förbättra processen för ombändertagande efter suicidförsök. (Uppdrag till HSN i första hand.)

Berörd nämnd	Status	Kommentar
HSN	Ej startad	

2.3 Utveckla patient- och närståendebildning vid suicidnärbet.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
HSN	Ej startad	Avser patientutbildning.
HSN	Klar	Avser närståendebildningen Familjeband. Gruppsamtal/utbildning för närstående till suicidnära individer har utarbetats och startats upp under 2023. Utvärdering av första omgången visar att det varit en uppskattad insats.

2.4 Utreda möjligheten till utvecklad mobil verksamhet för att akut stödja personer med psykisk ohälsa.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
HSN	Klar	Hösten 2020 utreddes detta inom ramen för dåvarande vuxensam. Det utmynnade i förslag att en ny mobil verksamhet för psykisk ohälsa inte ska utredas vidare utan att redan påbörjade insatser genomförs och utvecklas, vilket sedan såväl HSN som SON ställde sig bakom. I dagsläget finns ett akut mobilt team inom psykiatrin. De kan göra hembesök när det krävs och de gör korta intensiva insatser till individer som annars riskerar heldygnsvård eller efter utskrivning.

2.5 Rapportering enligt vapenlagen om personer som ur medicinsk synpunkt inte är lämpliga att hantera skjutvapen.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
HSN	Klar	En rutin har uppdaterats ”STY-14939-v.2.0 Anmälan om vapeninnehav” och läkare erbjöds utbildning i denna fråga 2020.

2.6 Tillsammans med berörda verksamheter ta fram metod för statistik över suicidförsök som blir användbar i uppföljning och utvecklingsarbete.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
RS	Ej startad	Ska analyseras vidare då det inte nödvändigtvis handlar om att ta fram kvantitativ statistik utan mer om att sammanställa information kring suicidförsök som kan användas i utvecklingsarbete.

2.7 Säkerställa att det finns arenor för samarbete och samverkan kring suicidpreventivt arbete inom Region Gotland och med externa aktörer.

Berörd nämnd	Status	Kommentar
RS	Klar	Flera forum finns såväl internt som med externa aktörer. Bland annat: Forum för social välfärd, Internt forum social välfärd, Samverkansforum barn och unga, Samverkansforum äldre, , Mind/Shift Gotland och Region Gotlands HBTQI+ nätverk.

3. Efterlevandestöd vid suicid

3.1 Säkerställa att det finns strukturerad och tydlig process för proaktivt stöd till efterlevande vid suicid.

Nämnd	Status	Kommentar
HSN	Klar	Rutin gällande kontaktvägar och överenskommelse gällande ansvarsfördelningen är upprättad mellan SON och HSN.
SON	Klar	Inom hälsofrämjande enheten finns sedan ett år tillbaka funktionen efterlevandelots. Den riktar sig till anhöriga till individer som tagit sitt liv. Efterlevandelotsen uppdrag är att erbjuda medmänskliga samtal, lotsa, stödja och hålla kontakt under ett års tid med efterlevande som önskar stöd.

3.2 Utreda möjlighet till retrospektiv genomgång efter suicid där den avlidne inte haft pågående vårdkontakt, som en del av efterlevandestödet.

Nämnd	Status	Kommentar
HSN	Ej startad	
RS	Ej startad	Avvaktat uppstart av efterlevandestöd. Nationellt finns det nu ett pågående regeringsuppdrag, Suicidanalysutredningen, med en särskild utredare som bland annat ska analysera och föreslå hur ett nationellt ansvar för breda händelseanalyser efter suicid kan utformas. Det uppdraget ska slutredovisas 1 oktober 2024. Planen är att avvakta utredningen om inte efterlevandestödet signalerar ett eskalerat behov.

4. Suicidpreventiva insatser för barn, unga och unga vuxna

4.1 Säkerställa att arbete med psykisk hälsa, tecken på psykisk hälsa, normer och värden i skolan, genomförs under rektors ansvar.

Nämnd	Status	Kommentar
BUN / GVN	Klar	Genomförs genom regelbundet och strukturerat elevhälsoarbete.

4.2 Säkerställa att grund- och gymnasieskola, grund- och särgymnasieskola, vuxenutbildning och folkhögskola har tydliga och väl implementerade rutiner för upptäckt av psykisk ohälsa och risk för suicidförsök och suicid.

Nämnd	Status	Kommentar
BUN	Klar	Riktlinje framtagen av barn- och elevhälsan. Underlag för att levandegöra riktlinjen i form av workshop för skolpersonal finns och har genomförts på tre högstadieskolor.
GVN	Påbörjad	Gymnasiet har en egen riktlinje för rutiner för upptäckt och bemötande vid suicidalitet vilken går igenom var tredje år med personal. Riktlinjen framtagen av barn- och elevhälsan behöver ses över för att bedöma om den kan användas även av andra avdelningar såsom ungdomsavdelningen, arbetsliv och etablering, folkhögskolan och vuxenutbildningen.

4.3 Utreda konsekvenser av och möjlighet för avgiftsfria besök inom psykiatrin till och med 24 år.

Nämnd	Status	Kommentar
HSN	Klar	Beslut togs i HSN 2021 att införa avgiftsfria besök till 23 år.

Bedömning

I rapporten framgår att samtliga nämnder/bolag/stiftelse aktivt arbetar med och/eller har en planering för frågor rörande suicidprevention. Vissa nämnder har fler uppdrag än andra och har haft möjlighet att starta vissa aktiviteter medan vissa uppdrag ännu inte är påbörjade. Med undantag för Gotlandsmusiken har samtliga nämnder och bolag i någon omfattning utbildat medarbetare i första hjälpen till psykisk hälsa och flera uttrycker att den utbildningsinsatsen kommer att fortsätta kommande år. Två helt nya insatser har startats upp under 2023 och implementerats i ordinarie verksamhet. Det är närståendebildningen Familjeband inom vuxenpsykiatrin och insatsen efterlevandelots inom socialförvaltningens hälsofrämjande enhet.

Suicid är ett komplext problem där det inte finns en enskild orsak, utan det handlar om flera olika faktorer som påverkar en persons mående. Samtidigt är psykisk ohälsa, särskilt depression, en av de största riskfaktorerna för suicid. Att arbeta för att främja psykisk hälsa är självklart suicidpreventivt. Det är logiskt att Region Gotland framgent har en samlad handlingsplan för psykisk hälsa och suicidprevention, precis som det förslag som finns nationellt. Denna rapport är ett underlag inför arbetet med att väva samman två handlingsplaner till en gemensam. Det förväntas bli tydligare för nämnder/bolag/stiftelse att arbeta utifrån ett styrdokument istället för två och att det kan ge ytterligare skjuts åt detta grundläggande hälsofrämjande arbete.